

Էհիթի սերվէթիմիզ պու հատեռ օ-
յուպ, էֆրատը նասու կէինճէ,
պունչար տա էքուրիեթէթնկլիւթէթ
հէր իշի զենկինէլէր պրագմազլըլը,
վէ հէր իշիմիկի անլիւթէթէպէթէթ-
լիկի միթթու իթմիշ օյտուգալըն-
տան, պիթթուպի Բուվարուս կէօ-
րիւլէն միւթէատտիտ միւքէլէֆ մէք-
թէպլէր կիպի մէքթէպլէրէ մաիք
օյմագ շէօլէ տուրսուն, օ էօյտա
պիր մէքթէպէ պլիէ մալիք պուլուն-
մամագ տուեղը, վէ պու հալ տէվամ
կէթարճէ, էպլէր իշի ֆէնա էլտէ
պուլունն մէքթէպլէրի տէ պուէր
պիլէր զգարաթ մագ մէգպուրիեթիթն-
տէ պուլունաճաղըլ :

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԱՐՄԵՆԱՅ

ԳՐԵՅ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՇԱՀԱՊԵԱՆ

ԱՌ ՄԱՅՐՆ ԻՄ ՈՐ ՅԵՐԿԻՆՍ

Հողի՛ ագնիւ՛ առաքինե՛
 Իմ՛ հոգեւուն մօր Մարիամի , . .
 Առ քեզ յղեմ զայս իմ երկտող
 Համբողջ և չունձ զայն կաղմեն թող ,
 Մայրե՛կ , քոյգ էր որդեկդ Արմենն ,
 Սէրդ ու գորով էր վաղ թնան
 Կարօտակէզ սոցին այժմիկ՝
 Մայր վաղամուռ՝ լա՛մ քենէ դիրկ ,
 Ո՛վ մայր՝ որ ոչ եւեթ էիր ասա մայր որդեծին
 Ագնիւ մայր , որ էիր մայր հայր քոյգ որդւոյն
 Ո՛վ մայր որդեանսոյ՝ որ ի խնամ՝ մայրագորով
 Գգուէիր փայփայեղով՝ զանհայր որդիդ . քո
 որդացեալ ,
 Եւ զոյգ հօր խնամից զպարական քիրտն ուղ-
 խինահաս
 Ծօրելով՝ ծեր մշակ՝ ընտանեկան քո յան-
 դաստան
 Չերբեալ քոյդ-բորս աղետորով՝ զնորատունկս
 արեւակէզ ,
 Ուռդէիր , տես զնա , զի ուռճացաւ արդա-
 սաւ որ ,
 Ի բուրաստան կենսածաղիկ՝ բողբոջեցին զբա-
 ւանաղեղ ,
 Ծաղկեցաւ ծիծաղախտ և բուրեցաւ անուշակ
 իսկ դո՛ւ , ո՛հ ամառս , չեւ հոտոտեալ զանի ,
 Չեւ ես զքո քրտանց քաղեալ կենսաճաշակ
 երախայրիս
 Ընդ մահուն կայծակամբ՝ վա՛հ անկանիւր վա-
 տակաբեկ

ԱՌ ՎՍԵՄԱՓԱՅԼ
ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ ԷՖԷՆՏԻ ԶՈՒՆԴ

Գաղիացւոյն , Անգղիացւոյն և Ռոբին
Հանտը Ժողով , թագուհի մը և Սուլթան ,
Հիւսիստաններ և Ռուսիոյ կայսր ինքնիշխան ,
Զուսկ բան , Ազգայնոց տոած Է պետւոյ ներկրին :
Ազգ և աղինք վեհապետացո հրապտան
Թապալտով անդորր կեանք և կը վարեն
Հարատւով իւրնը երանու թեան կը յարեն ,
Ջի ունեն մի իւրեանց պաշտպան հրեպտակ :

Անդ- կը տիրէ խաղաղութիւնն անվրդույ,
Պարիսպներու, թնդանօթաց, դիտուց դէմ
Որք ահարկու ստոկով կ'աղղեն մահադէմ
Ացաց դոկուզ գիմարգառուէ ժայթքի ո'վ :
Անդ դպրոցներ, Համալսարան և խատրոն
Որոնք կան միտ և կը ման, յարստան,
Ուր աշակերտը, երտխառնարդք ի'նչ ի թել,
Հնազադերքի, ուրախութեամբ զիմնէ հոն :
Այլ է'նչ բնէ Հայոց Ազգը որ սակայն
Հչատանի հլու Օսմանեան վեհ պետութեան,
Չունի դպրոց, ոչ միւս խիւն, և ոչ ուր
Խեղճ և աղքատ չունի ոչ այս և ոչ այն :
Այլ փառք Հայոց, ունի իրեն վեհ պաշտպան
Օսմանեան բարձր պետութեան զլուս յուր թիւն
Եւ երկնաւազ Պատրիարք վեհապետեան
Որոց մաղթենք, երկինք երկար թող կեանք
տան :

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՇԱՀԱՊԵԱՆ

Քանի անհիմն է վիճակ մարդկային
Որ իրերն երազ չուտով կը փոխտուն .
Որուն նեղ կուգար բոլոր գունտ երկրին
Կը սեղվի եղբր մէկ պզտի կղզին :
Օրինակ ըլլան քեզ ասանկ մեծեր
Որ զիրենք կարծեն տէր ի տիեզեր .
Իրենց առաջին չափն ընդ վերջեր
Երկնից տուածին զոճ և ուրախ լեր :
Այս պատմութիւններն են խրատ մեղի
Որ հմուտ ըլլաւք բոլոր աշխարհի .
Աղէկին դէս, դէչէն հեռագիր ,
Որ տիրող ըլլաւ ծովու ցամաքի :
Թէ կուգես ըլլալ համոզող սիրելի
Ի՛ր գպչիք բնաւ ուրիշին սրտի .
Ամենուն կամբին պէտք է ,յարմարին
Որպէս զի ամեն ազգ երէ սիրտուի :
Արդ ահա հասանք ծայրն աշխարհին
Բօտեցանք երկրին վերի բեւեռին .
Ձանանք որ բլանք նման այն աստղին
Հատաստ անգիտօն պաշտաւ ինտին .
Զըլլալ թէ ըլլանք նման մութ երկրին
Լոյս իմաստութիւն մի տար ուրիշին :
Թէ ազէս ըլլաւք անկիրթ անխոհմէ
Ձերն կընար օգտիւ այս բազոր գլխեմ :
Շատ ու շատ ազգեր եկան ու գաղին
Կերպ ինչպէ փոխուեցաւ իրենց ղաղաքնին .
Կէ՛ն գունեն մտան սոսն մեծ աշխարհին
Կիսէն ելան , ամեն քան իմողին :

Դիպէն բարին է մարդուս պիտանին
 Լին կերթայ միայն իրենց հետերնին .
 Երան ժառանգել այն դ անձն ու բարին
 Ի անմայ հմաս թէ հոս թէ անդ ին :
 Ինչ կը զարմանաս , մամուկ մտադի
 Իէ ասանկ օտար բաներ կըլլա՞ն մի ,
 յոր չունին հատար և լոյս կրօնի
 յերբէ դուրս բաներ իրենի տակալի :
 Լհա վերջն հասար մեծ Ոսիային ,
 Դատ բան տեսար որ ինկրիդ դէմ էին .
 Կայդ մի զարմանար օտարին վրայ
 Խայէ որ ազդ դ անխել չի մնայ
 Երբ ազգն էր առաջ կանոն ուրիշին
 Գալէ ազնիւ ազգն էր մեծ Ոսիային .
 Երբ անմարբան և ազգեւ եղան
 Զուրկ ամեն բանէն խիտա աղքատացան .
 Երբ հաւաքի լոյս մէկ ազգ մը չունի
 Մարտի մըրբաւ միշտ կը խաւարի .
 Երբմինին համար միայն հող ունի
 Իսկ հող ուն համար բան մը չի խորհի .
 Հողիդ թաղաւոր է ծով աշխարհի
 Երբմինդ է ցամաք իբրեւ մեծ կղզի .
 Զնան որ հողիդ դէնես ի կարգի
 Որ թաղաւորս փառօր պանծալի :

ԽՕՄԲ ԱՌ. ԱԶՆԻԻ ԸՆԹԵՐՅՈՂՄ

Գրքիս հեղինակը (եթե արժանապատիվ թիւն
ունենայ այդպէս յորշորջուելու) ծնած և սը-
նած լինելով մի անկիւն, հեռի քաղաքակիրթ
աշխարհէ և գարգացեալ ընկերային մի սահ-
մանափակ շրջանի մէջ, բնականաբար դիզա-
ւած կինեայ մէջ լրիւ թիւ ին և դաստիարակու-
թիւն չտեսած, այս օր կրն՝ալէ խեղճուկ մի-
վէպ ընկ՝երցող Հասարակութեան, և եթէ նե-
րուի իմ այս համարձակութիւն, ի՞նչ էր դու-
ռա շարժառիթը, ճիշդ է այն առածը, թէ
վիշեր դմարդ բանաստեղծ կրնէ : Ընկերցողը
պիտի տեսնէ յընկ՝ացս մէկայիս զեռափոխիթ
հասակիս մէջ կրած վշտերս, և պիտի ներէ
այն սխալներուն որ միակ հեռուեանը են տգի-
տութեան, և դուրսէ զգաժուելով վշտակցի
ինձ, գողցես նոյնունմէս վշտեր յարակից բն-
կեր են մարդկային բաղդիւ, գոժըս էին որ
մզեցին զիս խեղաժող գրիս շարժմէս,
միջդեռ կրգամ՝անկարողութիւնս այդպիսի
ձեռնարկի մէջ՝ մանկելով հեղինակի փայլի-
բայց պատուաւոր չափին՝ ուր շատ քիչերն
շարժած են »

Հայրենակիցներս են միւս պատճառ իմ վրշտերուս ու նեղութիւններուս, որք կարի խոյոտած են սիրտս և խոր վէրքեր բացած անդ.

ոտտի ջանացի որքան կարելի է բռնի ամուսնութեան պարագայները պարզել, փառանք չենելով որ ողջմասն ընթերցողը ուղիղ մտաբերտի դասէ դրածներս, իբրեւ կատարած իրողութիւն, զի վէպս գեռահաս սրտի մը դառնացեալ զգացմանց ճիշդ նկարագիրն է, ոչ թէ երեւեակցանքս մի յայտում. ներտուի ինչ դարձեալ այն զրական թիւրութիւններս ի նիւտտի ունենալով սկզբնական կրթութեանն հոգորթիւնը. միակ վիշտն էր որ լեզու տուաւ չէր զդացումներս արտայայտելու. ներկայ գրութիւն միջոցաւ :

Ազնիւ ընթերցող ,
 Բարեբազդ կը համարիմ զանձնս , որ կարեմ
 ընծայել այս դոյզն մոտացա աշխատութիւնը ,
 Զեղի պէս արժանաւոր ընթերցողաց :

Աղբիւ Հանրագոյնը, որ ընթերցմամբ կը պատուէր իմ գրով իմն, մեծ ուրախութիւն է ինձ և վարձք արժանաւոր: Եթէ չունենայի ցայդ վարձքը ուրախութիւն, ապաքէն էլի համարձակիր այնքան աշխատութեան նուիրեալու գիտ: Աղբիւք որո՞ք առաւ կիտոյ յուսով ամառուան ջրնով իման մէջ կ'աշխատէր նեղութիւններ և ըրեան հոսելով: Վաճառականն զծով և զցամաք հասանէ կ'անցնի, արհամարհելով վտանգներն, հարստութեան և երջանկութեան կուսով: Եւ երբ այն կը հասնի, կը մոռնայ յարգարեւ ամեն քաջած նեղութիւնները: Պատանիք, որք զպրօցաց մէջ, գրասեղաններու առջև, կուժք՝ աչք միտք, յոգեցնելով, կը ջանան իրենց միտքերը հարստացնել, որպէս զի իրենց ծնողաց ակնհասութիւնները, և իրենց ապագայ վիճակը ապահովեն նիւթապէս և բարոյապէս, և ընծայեն իրենց անձինքն ազգին և մարդկութեան արժանաւոր և փայլուն պատասխներ: Ուրեմն ամեն վիճակի անձինքը հայկաւորն անձանձիր իրենց փայլուն ապագայ մը պատրաստելու համար, ապա թէ ոչ ո՞վ կը նեղէ ինքզինքն եթէ անկախութիւն մը չունենայ վարձուց: Ուստի, Աղբիւ ելլաբք և հայրենակիցք իմ, ինչ որ ծնողաց շնորհիւ ուսնալ և զբրգացել եմ, կը նուիրեմ այսօր նոցա և հայրենացիս անուան, որ խրախոյս ըլլայ և այլոյ, աշխատել և փառաւորել զայս և փառաւորել զանձինս, նա մասնաւորը պատկեր զաշխատութեան և զգլխատակ: Գարձեալ իրկին ջեր ներողամտութեան յանձնելով զիմ այս զայն մտայն աշխատութեան թերութիւններն, համեցէք կարգել մը ընդունել յարգանքս մտ. ջնք և զանեմսին:

Կ. Յ. ՇԱՀԱՊԵԱՆ

- 509 -

208

- 342 -

— 503 —

1

[illegible]

ՏԵՐԻՍԱՍԵԹԼԷ ՔԻԻԶԻԻՔ-ԶԷՔՄԷՃԷ ԱՐԱՍԸՆՏԱ ԵՕԼՃՈՒ ԳԱԹԱՐԼԱՐԸ
ԵՆՆԻ-ԳԱՐՈՒ, ՏԱՎՈՒՏ-ԲԱՇԱ ՎԷ ՍՄՄԱԹԻԱ ՍԹԱՍԻՕՆԼԱՐԸՆԱ ՈՒՂՐԱՄԱԳ ԻԻԶՐԷ
ԵՕԼ Թարիֆասը, 1885 Մայիս 1 տէն իթիպարէն եէնի էմրէ տէկին.

[illegible]

Ճեփամէթի ազ օլան երւքլէր պիլա ֆարգ հէր դաթարտա դապուլ օլունուր : Լաքին ճէփամէթի երւքլէր՝ Տէրուատէթ իլէ Մազրի-քէյ վէ եա օնտան էօթէյէ իլիէէն գաթարլարտա
գապուլ օլունաճադ տըր : Զումաա վէ բազար կիւնլէրի 20 նումէրուլ գաթար Ֆլօրեատա տուրաճադ տըր :
ԻՄԱԼԱԹ, ՄԻԻՏԻԵԻԵԻԹԻ

— Հայ հայտ !
— Լսեալքդ թափօնեհեղիւղ տհ վա՞ր մը տըլ , չի՛նքք շնորհօնն սիցն խապհը վերեհիւմիք , Բիւր րճահ տհն խճհ աղաշծրըհը պիւր քիմհ տիւր .
— Թափօնեհեղիւմ տհ վաւ տըլ , տհտի մըրիւ .
— Գալի պիւր ո՛հտա իլէ .
— Էլեհ վա՞ր մեւուրիւնեղ ինիւղ , վա՞ր մը տըլ .
— Խա՛ւր , Ի . կըլափերեղ , լիմն Նհգախմանն չը տըլ ի քի կիւն օլուս .
— Պուր իմի պիւմեհ օլուս՝ , տհտի աղապահըհը գուլաշընը , գաշեհարաղ .
— Ճեհը կտառե գհնգիւն . պիւր Ամիւրիւղ տըլ տըլր .
— Գհնգախի մեմեհ քիւրիմնն աղաթի խոհօր , պհ՛նի տալիս աղիւրդտե կհ օլիւրեղք իւրեհ տիւրե տն , պհն Բաղիսի սնվիսկիմանն , Նիւ-Եղըս կիւրեղք իւրեհեհնտախ՝ .
— Սիտաթմ , տհտի աղապահը , վէ պտահն . հու սօղ աղա պաղաղաղաղ . — Իլծի՛ն , Ի . Բիւր տն կհ չիւրօր , Նհ՛ գաաաւր մըլըլը կհ օրիճիւսիւ հօր , տհ՛ ի լալէ ինէտի .
— Ա՛ն , ինէտի պո՛ւտ .
— Եղախմ չիմօրի վաղիը տհ իլ տիւր Պուս .
— Նաչալ պըլապհըր տն , պիւեհիւք պիւր շէլ ըլլալալ իրմեղքիւր .
— Պաաաա մըրիւ մըր աեաաա գաղաղաղաղ , Եհնի տալիւրըլալ էլ վէտա իլծտի , վէ մէ լիւսնեհիւն տեպիւկեհեհնտա պիւր հիւն տանի իսիւք .
— Թալաղ տըլաղ չըլաղ .

— 510 —

[illegible]

Թէպտիլի քիւսկէ իմնէ քիւսք, վն սաթիմէ ստա-
գալ վն սաչ կիեռնմէ քիւք տանաթիւնը տալիւիւն
պիւրիւն պիւք իմն ունիւթ մատար, ժամ տալիւիւն
ժեկըն, ալթիթիլիկնտէ լաւընըւլտ Երեւանէ
տիլիկ պիւր շէյ վար խոխ իտն, օ տա պար, թէպ-
տիլի քիւսկէ իմնմտի վն սաթիմէ սագալ վն սաչը
Թագընմալը խոխ, Իմտի, ժիւրժի կաթիմն պիւրիլթնէ կնօօ-
րիւիւն, քիւկի յըրաւա, Ձիւրիւնէր, պիւիւիւք
պիւր Էվիւ իրընթիմնիտի կիւպի սարը սաչ վն
գըլթիլը սագալ Թագընիւթ յալալալ, Իննթիւն
սագալընտա քնայիւն պիւր մէյլաննէ կիւրտի
Մ. տը Պապիւն աղապանը, բնք չգը
պօշ վաղիլը յորապընտան, իրէնթիլ իմնք
մանթիւթիւնէ քիւ աղըպալալտա քնալալտ
Ձաւաթ, իւղըն, չգը տէֆա օ մէյլաննէ կի-
տնր խոխ,

- 307 -

[illegible]